

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента Кучая Олександра Володимировича про дисертаційне дослідження Сорочан Марини Петрівни на тему: «Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти», що представлено на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), галузь знань 01 Освіта, педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Нині створено певні передумови вирішення проблеми вдосконалення форм, методів і технологій навчання, оновлення освітнього процесу та трансформації відношення до проблем навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП), що визначає готовність майбутніх вихователів нести усвідомлену відповідальність як за успішність в особистісній так і в професійній діяльності. в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (ЗДО).

Віддаючи належне дослідженням теоретичних і прикладних аспектів проблеми, Сорочан М. П. відзначає недостатність розроблення теоретико-методичних та практичних аспектів підвищення якості та ефективності навчання майбутніх вихователів у закладах вищої освіти (ЗВО), зокрема, їхньої цілеспрямованої підготовки до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Актуальність цієї проблеми є ще більш вираженою в умовах реалізації Законів України «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2014), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» (2019) та ін.

У цьому контексті актуальність рецензованого наукового дослідження Сорочан Марини Петрівни «Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» зумовлена тим, що діяльність науково-педагогічних колективів ЗВО доцільно спрямовувати на подолання суперечностей, недоліків й обґрунтування перспективних напрямів удосконалення теорії і практики професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі (ІОС).

Свідченням фундаментальності й актуальності роботи є її зв'язок із науковим дослідженням кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Інноваційні педагогічні технології навчання в умовах інформатизації освіти в Україні та за кордоном» (протокол № 8 від 23 грудня 2020 року) та науково-методичної теми Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» «Педагогічна компетентність педагогічних працівників – складова формування

інноваційного освітнього середовища» (протокол №1 від 29 серпня 2020 року).

Основні положення та рекомендації щодо підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/25-1 від 07.12.2022), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1884/01 від 13.10.2022), Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 120/22-03-28-03 від 18.11.2022), Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (довідка №01-09/282 від 28.09.2017), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка №401 від 18.10.2022).

Новизна представлених теоретичних та експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти. Відповідно до мети дисертанткою визначено основні вихідні положення (завдання, об'єкт, предмет, методологічну і теоретичну основу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів), які є логічними, взаємопов'язаними, виваженими й обґрунтованими.

Проведений аналіз змісту роботи та основних положень дисертації Сорочан Марини Петрівни дає підстави стверджувати, що науковий та понятійний апарат дослідження визначено відповідно до вимог до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання логічно сформульованих дисертанткою завдань дослідження, для розв'язання яких було використано комплекс оптимальних методів дослідження, а саме: теоретичних, емпіричних та статистичних. Наукові результати, що одержані в дисертаційному дослідженні, висновки (загальні та за окремими розділами) достовірні та мають доказову базу, засновану на результатах педагогічного експерименту.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Обґрунтованою й логічно завершеною є структура дисертації, зміст якої ґрунтовно презентовано в анотаціях українською і англійською мовами, вступі, трьох розділах з підрозділами, висновках, додатках, списках використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 192 сторінки, з них основного тексту – 182 сторінки. Дисертація містить 9 таблиць, 2 рисунки.

Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність її сприйняття, що відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01 – Освіта/педагогіка.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертаційної роботи, що чітко підпорядковані меті та завданням дослідження, а підсумками є сформульовані дисертанткою ґрунтовні наукові висновки як за кожним з розділів, так і загальні висновки.

У цілому це дало змогу Марині Петрівні вперше визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови (формування інклюзивної компетентності майбутніх вихователів; наскрізне застосування викладачами ЗВО інноваційних технологій у процесі викладання дисциплін професійної та практичної підготовки; розроблення та впровадження тренінгової програми «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами»); вмотивовано представити модель підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій; визначити структуру готовності, компоненти (мотиваційний, операційний, проєктний, морально-етичний), схарактеризувати показники та рівні (високий, середній, достатній та низький) готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО; уточнити зміст понять «готовність», «готовність до діяльності», «інклюзивна компетентність» та розкрито термінологічний апарат дослідження: «готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО», «інклюзивна компетентність майбутніх вихователів»; забезпечити подальший розвиток форм та методів підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Вважаємо коректним формулювання зазначених елементів наукової новизни що віддзеркалюють відмінності між уже відомими положеннями й орієнтують на результати, яких можна досягти через їх використання на практиці; їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що ставляться до дисертацій доктора філософії.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в процесі роботи розроблено та впроваджено в освітній процес методiku формування готовності студентів до реалізації інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій; укладено навчально-методичний посібник, розроблено та впроваджено тренінгову програму «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами»; навчально-методичне забезпечення для керівників, викладачів і здобувачів закладів вищої освіти, працівників закладів дошкільної освіти щодо підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО.

Отже можемо зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Сорочан Марини Петрівни характеризується науково вивіреною структурою, розв'язує визначене коло дослідницьких завдань і розкриває найбільш істотні результати у процесі досягнення дослідницької мети. Це характеризує здобувачку як самостійну науковицю, що оволоділа методологією наукової діяльності та здатна до самостійних наукових досліджень.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Позитивно оцінюючи як наукову, так і практичну значущість здобутих результатів дослідження, акцентуємо на тому, що основні теоретичні положення та практичні напрацювання та окремі додатки можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти України з метою підготовки фахівців зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та вчителів різних спеціальностей до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах освіти, післядипломній освіті, підвищенні кваліфікації та перепідготовки кадрів задля формування та розвитку готовності педагогічних працівників до роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Результати наукового пошуку Сорочан М.П. можуть використовуватися з метою подальшого дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів до впровадження інклюзивного навчання в освітній процес закладів освіти різних рівнів акредитації; для розроблення освітньо-виховних програм, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій для вихователів, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та батьків вихованців ЗДО.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом

Дисертаційна робота Сорочан Марини Петрівни є завершеним цілісним дослідженням з чіткою структурою, логічним та послідовним викладом матеріалу. Оформлення дисертації відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових публікаціях та їх оцінка

За темою дисертації опубліковано 27 наукових публікацій (із них 22 одноосібних): 7 статей відображають основні наукові результати дисертації (із них 4 статті у наукових фахових виданнях України; 2 – у наукових зарубіжних виданнях, 1 – Web of Science), 6 публікацій знаходяться у вільному доступі в мережі Internet та мають активний ідентифікатор DOI; 7 публікацій мають апробаційний характер та 13 наукових праць додатково відображають основні наукові результати дисертації. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на наукових конференціях різного рівня.

Наукові праці Сорочан Марини Петрівни відповідають п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. та повністю відображають зміст та результати дисертаційного дослідження.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Текст рукопису дисертації перевірено за допомогою інтернет-сервісу Unicheck (<https://unicheck.com/uk-ua>) на основі відкритих інтернет-ресурсів. За

результатами перевірки ознак академічного плагіату або інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих дисертанткою результатів дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, врахування яких увиразнило б високий рівень викладу наукового матеріалу:

1. Аналізуючи труднощі з якими стикається система дошкільної освіти України Марина Петрівна акцентує на необхідності розроблення інклюзивних освітніх програм задля забезпечення кожній дитині з ООП з раннього віку доступної та сприятливої для її нозології форми інтеграції. Цілком доречно здобувачка звертається до проблеми розроблення та впровадження індивідуальної корекційно-компенсаторної програми навчання і розвитку кожної дитини з урахуванням нозологій. Однак, вважаємо, що цей аспект недостатньо розкрито в тексті дисертації.

2. На нашу думку, необхідно було б передбачити окремий параграф, в якому ґрунтовно висвітлено зарубіжний досвід підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти і виокремити прогресивні ідеї, що можуть бути використані в Україні в процесі їхньої фахової підготовки.

3. Практичну цінність дослідження підвищили б авторські міркування щодо можливостей впровадження запропонованої методики формування готовності студентів до реалізації інклюзивного навчання із застосуванням інноваційних технологій в системі підвищення кваліфікації вихователів, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та батьків учнів закладів дошкільної освіти.

4. Під час висвітлення результатів дослідно-експериментальної роботи недостатньо проаналізовано результати сформованості проєктувального компоненту. Варто було б проаналізувати, наприклад, чим пояснюються на думку автора ті чи інші результати, які зміни у підготовці майбутніх вихователів до інклюзивного навчання надали змогу досягнути тих чи інших кількісних показників тощо. Такий матеріал підсилив би обґрунтованість значущості впровадження розробленої методики та методичного забезпечення студентів у полі дослідження.

5. Зважаючи на актуальність онлайн навчання спричиненого пандемією Covid-19 та військовою агресією російської федерації доцільно було б адаптувати розроблений тренінг «Формування готовності до організації навчання дітей із особливими освітніми потребами» для дистанційної форми навчання.

Водночас вважаємо, що висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висновки

Отже, представлена дисертаційна робота Сорочан Марини Петрівни «Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах

інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (галузь знань 01 Освіта/педагогіка) є цілісною, самостійно виконаною, завершеною науковою працею; містить нові, раніше не захищені, науково-обґрунтовані результати та висновки, які в сукупності розв'язують актуальні завдання теорії і практики підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти.

Дисертаційна робота відповідає наказу МОН України №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З врахуванням вищевикладеного, вважаю, що Сорочан Марина Петрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (галузь знань 01 Освіта/педагогіка).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

О. В. Кучай

